

Omul, comoara lui Dumnezeu. Convorbiri duhovnicești cu Ț Ioan al Banatului, Editura Agnos, Sibiu, 2021, 186 pp

Cu prilejul binecuvântatei aniversări a șapte decenii de viață dăruită de bunul Dumnezeu, Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ioan ne dăruiește o nouă lucrare de aleasă bogăție duhovnicească, o comoară de învățături pentru sufletul nostru frământat și împresurat adesea de „spinii urii și ai altor păcate”.

Realizată, ca și volumele anterioare, sub formă de întrebări și răspunsuri, această lucrare poartă pecetea inconfundabilă a originalității, temele abordate fiind înveșmântate în hlamidă metaforică, stil literar-duhovnicesc specific Părintelui Mitropolit Ioan al Banatului, care atinge corzile sensibile ale sufletului nostru.

Cele două coperte ale acestei admirabile lucrări dezvăluie cititorului interesat de viața duhovnicească, tema centrală la care face referire Înaltpreasfinția sa și anume, OMUL.

Asemenea psalmistului care se întreba „ce este omul că-ți amintești de el? Sau fiul omului, că-l cercetezi pe el? Micșoratu-l-ai pe dânsul cu puțin față de îngeri, cu mărire și cu cinste l-ai încununat pe el” (*Psalmul 8, 4-5*), Înaltpreasfințitul Părinte Ioan se întreabă, la rândul său: „De ce L-a trimis Tatăl pe Fiul Său în lume? L-a trimis pe Hristos Domnul să caute comoara Sa pe pământ.

Omul este comoara lui Dumnezeu pe care moartea o ascundea mereu. Pe om îl ascundea mereu. Pe om îl ascundea sub pământ. Aici L-a trimis Dumnezeu Tatăl pe Fiul Său să-I caute comoara și s-o aducă în cer.

Fii binecuvântată, comoară a lui Dumnezeu pe pământ!”

Acesta este miezul celei mai recente cărți a Părintelui Mitropolit Ioan.

În centrul cuvântărilor și al predicilor sale duminicale, Ierarhul nostru încălzește mereu sufletul preoților și al credincioșilor cu asemenea mărgăritare ale Evangheliei, „candelă aprinsă prin harul Duhului Sfânt”.

Lecturând, pe nerăsuflăte, cele aproape 200 de pagini ale acestui „pateric bănățean”, mult folositor nouă pe „cărarea crucii și a raiului”, am descoperit, încă o dată că „Înviatul din Nazaret” este centrul vieții noastre duhovnicești, iar noi suntem „comoara” Sa, pe care a smuls-o cu Sângele Său, din robia păcatului și a morții.

Maxima finală, cu valoare de apoftegmă, care încheie volumul, ne transpune în planul profetic al existenței pământești: „*Timpul a încărunit* – scrie Înaltpreasfinția Sa –, *ne așteaptă Hristos!*” Să luăm aminte!

Mulțumim, Înaltpreasfinția Voastră, Părinte Mitropolit, pentru acest tezaur nou de învățături duhovnicești.

Arhim. Dr. Constantin Timiș, *Viața bisericească a românilor ortodocși din Banatul sârbesc în prima jumătate a secolului al XX-lea* Editura: Presa Universitară Clujeană, 2020, Editura: Episcopiei Caransebeșului

Prezentul volum reprezintă teza de doctorat a Părintelui Arhim. Constantin Timiș, vicar administrativ al Episcopiei Caransebeșului, elaborată sub coordonarea științifică a Părintelui prof. univ. dr. Constantin Pătuleanu, și prezentată public la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul“ a Universității din București, fiind apreciată cu calificativul: *magna cum laude*.

Studiul de față este de actualitate și umple un gol în istoriografia relațiilor dintre cele două Biserici, continuând cercetarea întreprinsă de regretatul părinte profesor Silviu Anuichi, care s-a referit, de asemenea într-o cercetare doctorală, la relațiile româno-sârbe din secolele XVII-XVIII, și ale Preasfințitului Părinte Episcop Lucian, care a analizat aceleași relații bisericești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Prezenta lucrare pornește de la realitatea istorică a „despărțirii ierarhice“ din Transilvania și Banat în urma hotărârii sinodului de la Carloviț, din 1864, arătând ca relațiile româno-sârbe au fost marcate, în secolul al XX-lea, de tensiuni etno-patrimoniale privind cedări de biserici sau despăgubiri în funcție de numărul credincioșilor, precum și transferarea

credincioșilor de la Biserica Sârba la Biserica Română, încât în multe situații s-a apelat la instanțele de judecată civile.

Primul capitol, intitulat: „*Relațiile bisericești româno-sârbe la începutul secolului al XX-lea*“ (p. 23-60) evidențiază faptul că problemele care au urmat „despărțirii ierarhice“ au continuat și în prima jumătate a secolului al XX-lea, și s-au accentuat după Primul Razboi Mondial, generând o stare tensionată din conflictul etnic dintre cele două Biserici, în sensul că Biserica Românească pleda în favorul păstrării identității naționale a credincioșilor ei din localitățile mixte, și nu mai puțin, Biserica Sârbă făcea același lucru în afirmarea etnicității păstoriților ei.

Capitolul II: „*Organizarea bisericească a românilor ortodocși din Banatul sârbesc în prima jumătatea a secolului al XX-lea*“ (p. 61-96), prezintă strădania eparhiilor istorice din Caransebeș și Arad de a înființa parohii românești în localitățile aflate în Banatul sârbesc, în scopul afirmării valorilor românești atât sub aspect etnic, cât și religios. Iar pentru ca activitatea bisericească să se desfășoare în cele mai bune condiții, Eparhia Caransebeșului a înființat trei protopopiate: Biserica Albă, Panciova și Vârșeț; iar Eparhia Aradului, protopopiatul Banat-Comloș și Sărcia, încât toate transformările survenite în viața parohiilor sunt strâns legate de istoria acestor protopopiate.

Capitolul III: „*Biserica, Școala și activitatea națională a românilor din*

vestul Banatului“ (p. 97-126) analizează greutățile și stradania Eparhiei Caransebeșului de a organiza, susține și dezvoltă școlile confesionale în protopopiatele Biserica Albă, Vârșeț și Panciova, promovând spiritul credinței strămoșești, al identității naționale, al culturii și al limbii române. Menținând permanent legătura cu Patria-Mamă, Biserica și Școala românilor din Banatul sârbesc și-au adus contribuția la înfăptuirea Marii Uniri, iar apoi, în lupta cu piedicile care au urmat, și-au dovedit menirea în menținerea și afirmarea elementului etnic românesc.

Privind, în capitolul IV: „*Viața bisericească a comunităților de români din Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor*“ (p. 127-258), autorul precizează încă de la început că „după anul 1919, când o parte a Banatului a rămas definitiv sub administrația sârbească, intrând în componența Regatului sârbo-croat, condițiile sociale și politice de existență a românilor rămași dincolo de granița românească au fost mai grele decât în vremea Imperiului austro-ungar... Au existat năzuințe și strădanii în lupta pentru drepturile comunității române, în contradicție cu politica autorităților care se pronunța ferm în defavoarea emencipării românilor“. În această situație tensionată cu repercursiuni asupra vieții sociale, culturale și bisericești, în lipsa intelectualității românești plecată în România din cauza prigoanei sârbești, singură Biserica românească, identificându-se cu viața

păstoriților ei, a întreținut limba și cultura etnică, mai ales în mediul rural, prin publicații românești și asociații culturale, precum și prin întemeierea societăților cu caracter economic și social.

Analizând viața parohială din Banatul sârbesc pe plan cultural, social și politic, autorul acordă spații largi prezentării monografice a fiecărei parohii în parte (p. 190- 252), încheind capitolul cu privire la viața monahală din această perioadă istorică.

În capitolul V: „*Implicarea ierarhilor în susținerea comunităților românești din Banatul sârbesc: 1920-1949*“ (p. 259-290), autorul prezintă detaliat, cu amănunte luate din presa vremii, aspecte ale vizitelor pastorale săvârșite de ierarhii Caransebeșului și Aradului la comunitățile românilor ortodocși din Banatul sârbesc, aparținătoare canonic și administrativ celor două eparhii. Astfel, prima vizita pastorală a fost săvârșită de către episcopul Miron Cristea, urmat de Iosif Traian Patescu și Vasile Lăzărescu; iar dintre episcopii Aradului este menționat Ioan Papp și Grigore Comșa.

Capitolul VI: „*Viața bisericească a românilor ortodocși din Banatul sârbesc în preajma celui de al Doilea Război Mondial. Comunismul și Biserica*“ (p. 291-325).

După mai multe tratative eșuate, abia în 1934 a fost încheiată Convenția privind poziția Bisericii Ortodoxe Române din Serbia și a Bisericii Ortodoxe Române, care prevedea ca

fiecare biserică să aibe eparhii autonome conduse de un vicar cu rol de episcop. Ratificată de statul român a fost pusă în aplicare în 1935, constituindu-se Vicariatul sârb la Timisoara, pe când Vicariatul român de la Vârșeț a intrat în funcție abia în 1971... Pe lângă această nedreaptă atitudine, Biserica Ortodoxă Română a fost vitregită de către statul sârb și pe plan școlar, în sens că școlile românești confesionale au fost închise, iar clădirile le-au fost confiscate. Preoților români li s-a interzis să predea religia în școlile din Serbia. Pe de altă parte, autoritățile sârbești au refuzat să subvenționeze clerul roman din Banatul sârbesc, pe când statul român, încă din 1919 acorda salarii preoților sârbi. Această atitudine era motivată neoficial de faptul că Patriarhia sârbă considera pe mai departe că parohiile ortodoxe române din Banatul sârbesc îi aparțin de drept...

În altă ordine de idei, autorul arată că deși cel de-al Doilea Razboi Mondial a adus cu sine ororile comunismului, românii din Iugoslavia au fost mai privilegiați decât cei din țară, având o soartă stabilă din punct de vedere bisericesc.

După căderea comunismului viața bisericească a intrat pe făgașul ei normal, încât s-a putut reactualiza aplicarea hotărârilor sinodale din 1934 privind înființarea Episcopiei Ortodoxe Române cu sediul la Vârșeț. Începută în 1997, hotărârea s-a definitivat în 2001, având ca episcop pe Preasfintitul Daniil Stoenescu.

Numai că în 2006 și-a schimbat titulatura în Episcopia Daciei Felix, cu sediul administrativ în Vârșeț.

Concluziile lucrării (p. 327-330) prezintă în sinteză cronologică întreaga desfășurare a vieții bisericești a parohiilor românești din Banatul sârbesc în prima jumătate a secolului al XX-lea, care „se revendică de la frumosul trecut bisericesc al Banatului și se continuă în istorie prin lucrarea lui Dumnezeu“.

Bibliografia utilizată în redactarea studiului dovedește o temeinică documentare prin consultarea fondurilor arhivistice, a documentelor editate, a periodicilor, a lucrărilor generale și speciale referitoare la perioada istorică studiată, urmată de XXVI *Anexe* (p. 343-420), menite să autentifice viabilitatea expunerii.

Mai presus de oricare alte comentarii, vom invoca cuvintele de apreciere ale *Preasfintitului Părinte Episcop Lucian* din *Prefața* ce onorează prezentul volum: „*Din punct de vedere istoriografic studiul propus de părintele Arhimandrit Constantin Timiș este o sinteză unică, până la momentul actual neexistând o cercetare de anvergură publicată în limba română sau în limba sârbă, care să prezinte unitar și coerent traseul religios al majorității românilor din Banatul sârbesc din prima jumătate a secolului al XX-lea... trebuie să observăm că viața religioasă a comunităților românești rămase pe teritoriul țării vecine reprezintă ofranda unei populații care a fost mereu vitregită, dar care, prin*

sentimentul național rămas în sufletele oamenilor, a trăit cu nădejde în lucrarea istorică îngăduită de Dumnezeu. Tocmai de aceea eforturile conducătorilor bisericești și a celorlalți credincioși, cuantificate în multe acțiuni de emancipare națională și religioasă, trebuie răsplătite măcar prin expunerea lor în paginile scrise ale istoriei. Meritul acesta, de a-i pomeni spre neuitare pe românii care au luptat pentru Neam și Biserică, revine acum părintelui Arhimandrit Constantin Timiș, vicarul administrativ al Episcopiei Caransebeșului... neobosit slujitor de nădejde al Bisericii lui Hristos...“.

Preot prof. univ. dr. Sorin Cosma

Preot dr. Ionel Popescu, ***Iosefinul ortodox. Contribuții monografice***, ediția a II-a, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, Timișoara, 2021, 244 pp.

Spunea Liviu Rebreanu în romanul *Ion* următoarele: „*Biserica este leagănul nostru, unde ne întorcem când ne-a obosit viața, unde veșnic găsim mângâiere și înălțare, este scutul neamului nostru credincios și asuprit. Cine dăruiește bisericii, dăruiește poporului și cine dăruiește poporului proslăvește pe Dumnezeu. Câtă vreme biserica noastră va fi mare și statornică, toate vijeliile și urgiile le vom înftunta cu tărie“.*

O dovadă vie a acestor aserțiuni este frumoasa și binecuvântata

realizare a părintelui doctor Ionel Popescu, într-un an cu largi semnificații pentru activitatea și viața părintelui și anume reeditarea lucrării *Iosefinul ortodox. Contribuții monografice*, ediție revăzută și întregită, capitolele primei ediții fiind completate cu informații descoperite în urma cercetărilor efectuate în anii din urmă, în structura actuală a lucrării fiind inclus un capitol nou, *Tezaurul spiritual al bisericii*, care explică modul de dobândire al Sfintelor Moaște dăruite parohiei și așezate spre închinare în sfântul lăcaș de cult „Nașterea Maicii Domnului“.

Părintele doctor Ionel Popescu a aniversat, la 1 septembrie, 40 de ani de activitate în slujba Bisericii Ortodoxe Române, tot în acest an împlinind 20 de ani de când activitatea sa pastorală s-a desfășurat în Parohia Iosefin, iar la 8 septembrie cu binecuvântarea Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ioan al Banatului, de sărbătoarea „Nașterii Maicii Domnului“, hramul lăcașului de cult, în parohia Iosefin s-au desfășurat câteva evenimente pilduitoare. Astfel, după Sfânta Liturghie, au fost prezentate două volume recent apărute: *Credință, cultură și vrednicie în slujirea Altarului bănățean* - volum omagial dedicat pr. dr. Ionel Popescu, Editura Partoș-Timișoara / Centrul de Studii Banatice-Vârșeț, 2020, și *Iosefinul ortodox. File de monografie, Ediția a II-a, revăzută și întregită*, Timișoara, 2021, scrisă cu destoinicie și pricepere de Onoratul părinte.

Înserează părintele autor borna de întemeiere a bisericii: „În toamna anului 1931, când a fost săvârșită slujba de sfințire a locului și de punere a pietrei de temelie pentru construirea bisericii din cartierul Iosefin sau Principele Carol, și la 08 septembrie 1936, când noul lăcaș de cult a fost târnosit, preotul ctitor Ioan Imbroane și credincioșii parohiei au hotărât ca hramul acesteia să fie sărbătoarea „Nașterea Maicii Domnului”. Dacă, la 17 aprilie 1921, prin purtarea de grijă a Părintelui ceresc, a luat naștere parohia Timișoara Principele Carol/Iosefin și a fost construită biserica parohială (între anii 1931-1936), odrăslind astfel ortodoxia românească într-un cartier preponderent german al Timișoarei, se cuvenea ca cele două înfăptuiri să fie așezate sub omoforul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria, prin care s-a făcut începutul mântuirii noastre și a cărei Naștere o preamărim la 8 septembrie”.

Întreaga lucrare a Preaonoratului părinte este structurată în capitole ce se succed într-o înșiruire plină de conținut și de semnificații privind întemeierea bisericii, ctitorii, capela parohială, casa parohială, biserica „Nașterea Maicii Domnului”, tezaurul spiritual al bisericii, pictura, corul parohial „Doina Banatului”, clopotele, sfințirea bisericii, averea bisericii, tipografia, biblioteca și arhiva, slujitorii bisericii, activități pastoral-misionare, aleea personalităților, cantina socială,

comunitatea credincioșilor cu deficiențe de auz și vorbire, fundația „Preot Ioan Olariu”, lucrări de dotare și amenajare etc.

La toate aceste capitole, părintele Popescu adăstează îndelung, oferind informații pertinente și lămuritoare din care se desprinde, cu deosebire, importanța acestei „*Candele nestinse*” în peisajul ecleziastic al Banatului, cum scrie părintele Mitropolit Ioan în *Cuvântul înainte*, cât și precumpănitoarea și bogata activitate a slujitorilor bisericii, care cu hărnicie, destoinicie și har au construit, cu răbdare și perseverență, o biserică pe acel binecuvântat spațiu, dar și o biserică harică în sufletele credincioșilor.

La multe din aceste înfăptuiri părintele doctor Ionel Popescu a participat cu râvnă, dinamism, înțelepciune și spor duhovnicesc.

Aș dori să remarc doar un fragment important din capitolul consacrat ansamblului iconografic, și anume, aportul la realizarea picturii bisericii al eruditului cărturar bănățean Ioachim Miloia, distinsul meu consătean, cercetător și slujitor al artei, care, în perioada 1935-1936, a lucrat în biserica din Iosefin și a împodobit cu pictură cupola centrală (Pantocratorul), bolta semicilindrică spre altar, precum și icoanele de pe iconostas. Înainte de pictarea bisericii „Nașterea Maicii Domnului” din Iosefin, Ioachim Miloia a pictat iconostasul capelei amenajată de parohia Timișoara Iosefin în cartier, din care există o singură imagine

pusă la dispoziție de ing. Mircea Miloia, fiul cel mic al pictorului.

Aurel Cosma jr., bun prieten al lui Ioachim Miloia, amintește în lucrarea sa *Pictura românească din Banat de la origini până azi* (1940) că „sculptura în lemn aurit a iconostasului din biserica Timișoara Iosefin a fost executată de maestrul Ștefan Gajo după scenele lui Miloia”.

Ca o concluzie, folosesc cu multă considerație cuvintele autorului, om de ispravă ce a rodit bogat în viața bisericească românească, îmbogățind-o prin meșteșugul operei sale. „*Această lucrare monografică, dedicată ctitorilor parohiei și ai bisericii «Nașterea Maicii Domnului», preoți și credincioși deopotrivă, se adresează enoriașilor de azi și celor ce vor veni după noi, cu nădejdea că vor descopori, răsfoindu-i paginile scrise cu dragoste și recunoștință față de înaintași, o parohie vie, dinamică, cu viață liturgică, pastorală și culturală bogată, derulată pe o perioadă de 100 de ani, dăruitoare și jertfitoare pentru frații și surorile copleșiți de lipsuri și nevoi, pentru vârstnicii singuri și bolnavi, pentru familiile cu mulți copii, cu multă grijă pentru tezaurul spiritual și patrimonial moștenit, față de tradițiile strămoșești, a cărei misiune de slujire nu se oprește aici, ci continuă, cu multă râvnă, spre slava lui Dumnezeu și folosul duhovnicesc al bunilor credincioși”.*

Prof. Ioan Traia

Gheorghe Râncu – Bodrog - *Istoria bisericilor ortodoxe din Almăj*, Ediția a doua revăzută și adăugită, Ed. Hoffman, Caracal, 2019, 561 pp.

Prezenta lucrare a apărut cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Dr. Lucian Mic, Episcopul Caransebeșului, care subliniază caracterul duhovnicesc și istoric al lucrării. Pentru noi, evocarea trecutului spiritual, cultural, istoric constituie un loc fruntaș în contextul istoriografic de azi.

Prin specificul ei, Valea Almăjului privity în ansamblu, dar și prin spațiul ei geografic, constituie o notă distinctă de relief a țării noastre. Aici se îmbină frumos influența tradiției locale cu elemente specifice popoarelor cu care au conviețuit de-a lungul timpului.

Lucrarea de față cu titlul *Istoria Bisericilor Ortodoxe din Valea Almăjului*, apărută anul acesta la Editura Hoffman, însumează 561 de pagini și constituie munca de certare a harnicului profesor Gheorghe Rancu – Bodrog din Șopotul – Vechi. Prezenta carte, vine să evidențieze în timp și spațiu geografic evoluția vieții spirituale din Valea Almăjului în aspectele ei esențiale urmărite în înlănțuirea lor și integrate istoriei naționale, dar și a celei universale.

Cuvântul înainte, aparține Domului Dr. Doru Sinaci, Directorul Bibliotecii Județene Alexandru D. Xenopol din Arad, care în câteva cuvinte ne prezintă tematica lucrării de față. În expunerea sa Domnul Profesor oferă

cititorului o perspectivă de ansamblu asupra subiectului de față.

Preocuparea științifică a Domnului Profesor Gheorghe Rancu - Bodrog s-a evidențiat de-a lungul timpului prin numeroase lucrări istorice de mare valoare pentru istoriografia noastră bisericească. Colecționar de excepție, deține în casa sa din Șopotul - Vechi un adevărat Muzeu de istorie locală, dar și națională. Aici pot fi întâlnite diferite obiecte de uz casnic – edilitar, gospodăresc folosite de-a lungul timpului de omul harnic de pretutindeni. Tot aici pot fi întâlnite numeroase icoane și obiecte vechi bisericești, documente istorice de mare valoare ale vremurilor trecute, de îmbrăcăminte, încălțăminte, cărți vechi, ziare, reviste și altele, care prin varietatea lor, vin să îmbogățească cunoștințele noastre despre înaintașii noștri, trecuți în lumea umbrelor.

Prin activitatea sa de excepție depusă în ogorul muncii culturale, demersul editorial al Profesorului Gheorghe Rancu – Bodrog umple un gol în istoriografia noastră bisericească. De remarcă că Domnia sa face totul din pasiune și dragoste față de biserică străbună și a neamului său neașteptând vre-o răsplată de la cineva. Când înfăptuiește un lucru bun se bucură asemenea unui copil atunci când primește câte un dar. Se bucură și mai mult atunci când întâlnește persoane interesate de istoria trecutului nostru bisericesc și le poate oferi date interesante despre el.

Țara Almăjului, situată în depresiunea Bozovici, străbătută de apele principalului râu Nera, străjuită de masivele muntoase ale Munților Semenic și Almăjului de Sud, însumează 114 481 Km, din care teren cultivabil 14 726 ha, iar restul este ocupată de păduri și fânețe. Mediul geografic plăcut din Valea Almăjului a oferit condiții bune de viață comunităților umane din cele mai vechi timpuri până azi.

Răspândirea creștinismului s-a făcut de timpuriu, din vremea apostolilor prin activitatea misionarilor trimiși aici de la Sud de Dunăre. La sosirea sa în părțile Sciiței Mici, Sfântul Apostol Andrei a găsit multe elemente din religia creștină. Cei mai mulți cercetători afirmă că *poporul român s-a născut creștin ortodox*.

Primele locașuri de cult au fost oferite de natură precum: peșterile, grotle și avenele după care au continuat cele construite din nuiiele pe care se aplica lut, apoi din lemn și mai aproape de vremea noastră din zidărie. Constructorul acestor locașuri de cult n-a fost nimeni altul decât țaranul român. Bisericile ridicate de ei au fost mărețe edificii în mijlocul unei localități, pe un loc mai înalt. Pentru comunitatea respectivă, biserică constituia cea mai impozantă clădire, respectată de toată lumea.

Bisericile din lut și nuiiele au dispărut odată cu apariția celor construite din lemn, fiind înlocuite cu cele din zidărie.

După Cărțile Funciare din Almăj, întocmit în anul 1804, păstrat în arhiva judecătorei Bozovici, sunt cunoscute numele celor 17 sate din Valea Almăjului în frunte cu preoții lor. Putem constata în satul Prilipeț și prezența unui diacon cu numele de Petru Drăgilă.

Autorul lucrării de față ne oferă date importante despre fiecare biserică în parte. Sunt prezentate date geografice și istorice despre așezarea satului respectiv, pisană cu datele mai importante, anul de construcție al bisericii, hramul, constructorii, cine a pictat-o, numele episcopului care a sfințit-o și al preoților slujitori. Mai sunt prezentate obiectele de mare valoare istorică precum: icoane vechi, vase de cult, cărții de slujbă, proveniența lor, cine le-a donat și altele de interes național. Nu sunt uitate locurile de odihnă veșnică unde își dorm somnul de veci moși și strămoși noștri.

Odată cu sfârșitul secolului al XVIII – lea, începe o nouă etapă istorică a modernismului care aduce multe schimbări în viața socială. Printre altele observăm că locul bisericilor vechi din nuiele și lemn de această dată este luat de cele din piatră, zidărie și cărămidă arsă. În arhitectură se adoptă stilul baroc prevăzute la intrare cu un turn înalt, ferestre de tip apusean, în formă de corabie, multe dintre ele pictate de Nicolae Hașca, Dimitrie Turcu, Dimitrie Simovici și alții. La început bisericile au fost acoperite cu șindrilă, care pe parcurs a fost înlocuită cu tablă de

zinc și cupru. Până la reînființarea Episcopiei Caransebeșului din anul 1865, Valea Almăjului în linie ierarhică aparținea canonic de Protopopiatul Mehădiei, urmată de Episcopia Vârșetului și de Mitropolia de Karlowitz. Cu ocazia desfășurării anumitor evenimente religioase, culturale, sociale, politice, anumite vizite canonice au fost efectuate de ierarhii locului.

Nu sunt trecute cu vederea, colecția de cărți vechi de cult, deținută de fiecare biserică în parte, majoritatea tipărite după anul 1750 la Râmnic și București. Prin aceasta deducem unitatea de credință a limbii române și de neam promovată de biserică străbună în toate provinciile românești.

Un alt capitol este dedicat personalităților marcante ale Bisericii Ortodoxe care s-au ridicat din Valea Almăjului. Sunt amintite numele episcopului de Caransebeș Dr. Iosif Traian Badescu, fiu de preot, ridicat din Șopotul – Vechi, Protopopul militar Pavel Boldea din Borlovenii – Vechi, a Pr. iconom stavrofor Iosif Coriolan Buracu, Ilie Sârbu și alții.

Pe lângă numele celor menționate mai sus, lucrarea de față mai amintește și de numele altor fețe bisericești, preoții cu diferite ranguri militare și civile, protopopi, profesori de Teologie, ce s-au ridicat din Valea Almăjului, care prin râvna și dragostea lor față de biserică strămoșească, limba română și glia străbună au rămas încă vii în conștiința neamului nostru.

Cartea se încheie la rubrica anexe cu 25 de pagini cuprinzând diferite imagini de biserici, locuri alese, figurile ilustre din această parte de țară care au ținut vie credința strămoșească, datinile și obiceiurile străbune.

Prin fapte lor de patriotism, numele lor rămân înscrise cu litere de aur în cartea de istorie a neamului nostru românesc.

Pe această cale cu multă căldură recomandăm lucrarea de suflet a Domnului Profesor Gheorghe Rancu – Bodrog, publicului larg cititor, dornic de a cunoaște trecutul nostru bisericesc din Valea Almăjului.

Preot dr. Constantin Cilibia